

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми, Україна), д-р іст. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Король С. М. (Суми, Україна), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ, Україна), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми, Україна), канд. наук із держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми, Україна), д-р філос. наук.

Рекомендовано до видання вченою радою юридичного факультету
Сумського державного університету
(протокол № 10 від 07.04.2016 року)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 18 квітня 2016 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, Р. Камберова та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – Ч. 1. – 168 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках II Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 699 від 22 грудня 2015 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці використано мапу «Русь, Московія і Тартарія» фламандського картографа XVI ст. Абрахама Ортелія.

ПЕРЕБУВАННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У КОСІВЩИНІ

Село Косівщина – передмістя міста Суми. Ще на початку 1864 р. воно складалося з 15 хуторів і тільки однієї вулиці. Розташоване за 2 км від міста Суми. Зараз Косівщина розрослася і вже має багато будинків і вулиць. В селі є Косівщинська ЗОШ I-III ступенів імені Лесі Українки. В цьому селі, хоча й не довго, жила і лікувалася Леся Українка у народної цілительки Парасковії Богуш.

Леся Українка – українська письменниця, перекладач, громадський діяч. Справжнє ім'я – Лариса Петрівна Косач-Квітка. Вона народилася 13 лютого 1871 р. в Новоград-Волинському. Ще з дитинства була тісно пов'язана з мистецтвом, адже в будинку Косачів часто збиралися люди, які працювали у різних сферах мистецтва. Її дядько Михайло Драгоманов був відомим вченим. Свої твори Леся почала писати ще з дитинства. Згодом вона працювала у жанрах поезії, публіцистики, лірики, епосу, драми та прози. Брала участь в українському національному русі. За своє життя Леся зробила великий внесок у розвиток української літератури. Але її доля виявилася дуже складною: ще в дитинстві під час водохреща Леся провалилася під лід і дуже застудилася. Пізніше ця хвороба переросла в невиліковну хворобу – туберкульоз кісток [4].

В кінці XIX ст. в Україні поширюється слава про невеличку садибу яку люди називали «народним санаторієм». В цій садибі лікаркою була Парасковія Назарівна Богуш. На лікування сюди приїжджали люди звідусіль. В той час Косівщина була ще маленьким хутірцем, а навкруги були тільки заплавні луки і поля. На світанку чоловіки косили траву і приносили її до «народного санаторію». Цю траву називали живокосом. Із цієї трави Парасковія Назарівна відбирала тільки потрібні їй трави, з яких готувала ліки, настої і ванни.

*Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №15.01.10-01.15/17.3Ф «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

У 1889 р. Леся Українка знову вирушила у дорогу зі своєю матір'ю Оленою Пчілкою. Дорога вела у Харків на консультацію до лікаря професора Груббса. Те, чого більше всього боялася Леся підтвердилося, а саме їй остаточно поставили діагноз туберкульоз кісток. Після цього зажурена матір з донькою вирушили на Полтавщину. На хуторі Зелений Гай старенька матір Панаса Мирного Тетяна Іванівна Рудченко розповіла їм про «народний санаторій» і народну цілительку. Звідти Олена Пчілка з Лесею вирушили до Косівщини. Там вони дізналися, що зовсім недавно з Харкова до Косівщини приїжджали медики і спостерігали за методами лікування у «народному санаторії». Медики зробили висновок, що методи Параскові Богущ ефективні.

Парасковія Назарівна зрозуміла, що хвороба Лесі дуже тяжка і вже невиліковна, але вголос сказала тільки, що вона не може гарантувати абсолютного одужання, але і гірше їй не зробить [4]. Так почалося лікування Лесі Українки у Косівщині. В своїх листах до знайомих вона описувала своє лікування як скуку смертну, але розуміла, що це їй потрібно. Також вона писала: «...можу ручатися, що ся баба не мошенниця...», а отже, довіряла бабі Парасці. Леся Українка порівнювала лікування в «народному санаторії» з лікуванням грязьовими ваннами в Криму і писала, що в Криму ванни гріє сонце, а у баби Параски сонцем служить піч. Баба Параска лікувала тільки влітку. Поетесі лікування допомогло, біль у нозі дещо вщух і сама вона стала почуватися краще [5].

Один із довгожителів Косівщини Яків Євдокимович Богущ, син баби Параски, застав перебування Лесі, хоча й було йому тоді лише дев'ять років. Баба Параска поселила Лесю в хату, де жив Яків. Він згадував, що серед усіх хворих, які тут лікувалися, була одна вродлива, тендітна дівчина, яка ходила опираючись на палицю, носила просте вбрання і кошик в руках, завжди була привітною, розмовляла з селянами тільки українською мовою та все записувала пісні. Старші жителі села говорили, що була вона не з їхніх місць [3].

Через деякий час свої записи і спостереження Леся використала при написанні нарисів про Косівщину «Весняні

співи». Поетеса змогла дуже точно відтворити сумний побут маленького села. Знайомство з ним було не зовсім звичайним. Сидячи біля відчиненого вікна своєї сільської квартири, хвора письменниця, не обминаючи й щонайменшої дрібниці, пильно приглядалась до всього, що можна було побачити, й чуйно ловила кожне слово, відгукуючись на нього власними думками. Щовечора неподалік від вікна Лесі жителі села збирались порозмовляти *«на колодках»*. Болючою темою для селян була платня за землі, бо вона була за найвищою розцінкою. Чоловіки скаржилися на те, що землі належать косівщинській пані або панам-неробам, хоча вони *«поливають ґрунти своїм потом»* і їм немає звідки брати в цьому році гроші для сплати оренди, бо на полях від посухи гине весь хліб, а навколо села вже починає жовтіти завмерлий спечений степ. Письменниця тут не вигадувала й ніскілечки не перебільшувала бідування селян, стурбованих жахливою перспективою неврожаю. Це ж саме, коли Леся Українка слухала розмови про спечений степ, А. П. Чехов 22 травня писав із Сум своєму знайомому М. О. Лейкіну *«Дощів нема, земля пересохла, лист на дереві в'ялий, редиска червива, взагалі черви, молі й попелиці сила; з'явилась вся оця гидота рано, і треба думати, судячи з усього, що врожаю не буде»* [6].

У 1971 р. здійснилася мрія багатьох краєзнавців, письменників та шанувальників творчості Лесі Українки: у Косівщині відкрили пам'ятник величній поетесі. Згодом у косівщинській школі імені Лесі Українки відкрили кімнату-музей. Першим директором у ньому була Галина Петрівна Лебідь. Вона багато зробила для розвитку музею: збирала всю інформацію про перебування Лесі Українки у Косівщині, залучала учнів до глибокого опанування творчості поетеси. У 2004 р. кімната-музей отримала почесне звання *«Народний музей»*. Наступним директором у цьому музеї була Ніна Михайлівна Тищенко. Завдяки її праці музей постійно поповнювався новими експонатами. До неї на екскурсії приїжджали гості як з України, так й із закордону, наприклад, делегації Росії, Канади, Австрії. Ніна Михайлівна підготувала не одне покоління учнів-екскурсоводів. Цей музей також

працює як літературний. Музей Лесі Українки у Косівщині – це одна кімната оформлена в стилі XIX ст. Тут є експозиція дому баби Параски, а також речі з її хати, якими вона лікувала хвору поетесу. На стінах висять рушники, вишиті Анною Любченко, яким вже понад за 100 років [2].

Тепер у Косівщині у травні проводиться фестиваль «Весняні співи», який вже встиг стати традиційним. Фестиваль починається в Лесиному парку – це невеличкий парк поблизу місцевої школи. Тут пам'ятник Лесі Українці, до якого веде алея з каштанів. На фестиваль з'їжджаються літератори, письменники, поети та просто шанувальники творчості Лесі Українки звідусіль. Спочатку звучать слова привітання гостям свята від директора школи та директора кімнати-музею Н. М. Тищенко, потім школярі співають пісні та читають вірші видатної поетеси, покладають квіти до її пам'ятника. Особливо у Косівщині полюбляють пісню «Стояла я і слухала весну» [1].

Перебування Лесі Українки відіграло важливу роль у розвитку села. Завдяки тому, що вона лікувалася у Парасковії Богуш, до Косівщини почали приїздити люди на лікування. Головну вулицю села назвали на честь Лесі Українки, поставили пам'ятник, до якого веде алея з каштанів. Також у Косівщинській ЗОШ I-III ст. ім. Лесі Українки відкрили кімнату-музей. У Косівщині став традиційним фестиваль «Весняні співи».

1. Білоус В. Традиційні «Весняні співи» у Косівщині / В. Білоус // Вперед. – 2008. – № 43-44. – С. 5.

2. Білоус В. І нехай завжди Леся буде попереду нас... / В. Білоус // Вперед. – 2011. – № 9. – С. 3.

3. Голубченко В. Леся Українка на Сумщині / В. Голубченко // Червоний промінь. – 1971. – 2 лютого. – С. 3.

4. Зі слів Тищенко Н. М.

5. Пам'ятає Леся Сумщина: до 140-річчя від дня народження Лесі Українки і 40-річчя заснування народного літературно-меморіального музею поетеси / Центральна міська бібліотека ім. Т. Г. Шевченка; уклад. Л. Д. Клімачова. – Суми, 2011. – С. 2-6.

6. Тищенко Н. Експонати, експонати... / Н. Тищенко // Вперед. – 2009. – № 29. – С. 7.